

EKSAMENSOPPGAVE

JUS4211 – Prosess og strafferett
Våren 2021

Peder Ås kjøpte og overtok en fritidseiendom i Sverige høsten 2020. Han arbeidet som tekstforfatter i et reklamebyrå. Før koronapandemien satt han i kontorlandskap, og det hadde han trivdes med. Nå satt han mest på hjemmekontoret i Lillevik. Det begynte virkelig å tære på humøret. Han håpet at nye omgivelser ville gjøre ham godt.

Kort tid etter overtakelsen ble Peder oppmerksom på covid-19-forskriften § 4 første ledd bokstav a, som fastsetter at «personer som ankommer Norge fra et område med karanteneplikt som fastsatt i vedlegg A, skal i karantene i 10 døgn». Hans fritidseiendom lå et i av områdene som var omfattet av karanteneplikten.

Peder syntes reglene om innreisekarantene var unødvendige. Han kunne ikke forstå hvorfor reglene omfatter personer som ikke har vært i kontakt med andre. Han kunne heller ikke forstå at det skulle være grunn til å behandle personer som har fritidseiendom i Sverige annerledes enn personer som har fritidseiendom i Norge. Det avgjørende burde være om smittetrykket var høyt eller lavt, mente han.

En dag fikk Peder nok. Etter å ha rådført seg med advokat Ole Vold, bestemte han seg for å ta ut søksmål mot staten ved Helse- og omsorgsdepartementet med krav om at covid-19-forskriften § 4 første ledd bokstav a, skulle kjennes ugyldig. Det ble vist til at reglene ikke var forenlige med hans «grunnleggende rettigheter». Han konkretiserte ikke hvilke rettighetsbestemmelser han siktet til. Søksmålet ble anlagt ved Lillevik tingrett.

Staten bestred kravet.

I tilsvaret gjorde advokat Marte Kirkerud på vegne av staten prinsipalt gjeldende at kravet måtte avvises, siden det ikke oppfylte søksmålsbetingelsene i tvisteloven § 1-3. For det første anførte hun at et krav om at en forskrift skal kjennes ugyldig, ikke utgjør noe «rettskrav». En forskrift har mer til felles med lovgivning enn med enkeltvedtak, og det er ikke adgang til å kreve dom for at en lov er ugyldig. Det samme måtte gjelde for forskrifter, mente hun. Søksmålet var dessuten lagt for bredt opp. Det skulle i stedet vært begrenset til å gjelde adgangen til å gjøre karanteneplikten gjeldende overfor saksøkeren. For det annet viste hun til at det for tiden heller ikke forelå noe «reelt behov» for å få dom for at covid-19-forskriften § 4 første ledd bokstav a skulle kjennes ugyldig, blant annet fordi svenske myndigheter hadde innført et midlertidig innreiseforbud, og fordi saksøkeren uansett ville kunne få prøvd forskriftens gyldighet i en eventuell straffesak om brudd på karanteneplikten.

Subsidiært ble det gjort gjeldende at staten måtte frifinnes.

Advokat Kirkerud viste videre til at den rettslige begrunnelsen for kravet ikke var tilstrekkelig konkretisert. Hun ba derfor om at retten måtte sette en frist for retting av stevningen i tråd med tvisteloven § 16-5 første ledd.

Peder tok umiddelbart til gjenmæle da han mottok statens tilsvarende. Etter hans syn skulle ikke retten foreta noen selvstendig prøving av hvorvidt søksmålsbetingelsene i tvisteloven § 1-3 var oppfylt. På dette punkt måtte retten være bundet av hans pretensjon. Uansett var vilkårene oppfylt. Han viste til at det er en viss adgang til å få prøvd gyldigheten av forskrifter ved domstolene. Det kunne heller ikke være tvil om at han hadde et reelt behov for å få en rettslig avklaring av gyldighetsspørsmålet. Han viste her til en fersk dom fra Oslo tingrett i en tilsvarende sak, hvor retten uten videre la til grunn at en privat part vil ha «aktuell interesse» i å få prøvd gyldigheten av en forskrift så lenge forskriften ikke er opphevet og vedkommende er omfattet av den.

Han var heller ikke enig i at han hadde noen plikt til å klargjøre stevningen, men han presiserte likevel at det rettslige grunnlaget for kravet om ugyldighet var «Grunnloven, EMK og EØS-retten».

Dommerfullmektig Hans Tastad syntes saken var vanskelig. Både saksøkeren og saksøkte hadde gode kort på hånden, mente han. Tastad var også i tvil om saken var anlagt ved rett verneting. Det eneste han følte seg nokså sikker på, var at det rettslige grunnlaget for kravet var tilstrekkelig klargjort etter de presiseringer som nå var foretatt.

Under saksforberedelsen mottok retten et prosesskriv fra den nystiftede foreningen «Vi som eier hytte i Sverige». Foreningen erklærte partshjelp i saken, jf. tvisteloven § 15-7 første ledd bokstav b. Det fremgikk av prosesskrivet at foreningen var opprettet av tre privatpersoner for å varetta norske hytteeieres interesser i kampen mot unødige smitteverntiltak, og at det så langt var ca. 500 personer som fulgte foreningen på Facebook. De hadde foreløpig ingen medlemskapsordning ut over dette, og de hadde heller ikke egne midler. For det tilfelle at staten ville bestride partshjelpen, viste foreningen til at tvistelovens krav om partsevne bare gjelder for partene i saken.

Dommerfullmektig Tastad falt ned på at saken måtte avvises som litispending etter tvisteloven § 18-1, siden det allerede verserer en sak om gyldigheten av covid-19-forskriften § 4 første ledd bokstav a for domstolene. Han hadde lagt merke til at Oslo tingrett la til grunn at «en dom i hytteeierens favør vil ha rettskraftvirkning for alle personer som omfattes av de aktuelle bestemmelsene». Dette måtte bety, mente han, at det ikke kunne være adgang til å reise en parallell sak om samme krav. Han tok for øvrig ikke standpunkt til hvorvidt foreningen hadde partsevne, siden staten ikke hadde bestridt partshjelpen.

Peder ba umiddelbart advokat Vold om å anke kjennelsen til lagmannsretten. I anken ble det blant annet vist til at hans sak gjelder et annet krav enn den saken som allerede verserer for domstolene.

I lagmannsretten ble anken over avvisningskjennelsen tatt til følge. Retten var enig med Peder i at kravet ikke kunne avvises som litispending. Derimot mente lagmannsretten at kravet om ugyldighet utvilsomt ikke kunne føre frem, og avsa dermed frifinnende dom uten ankeforhandling i medhold av tvisteloven § 9-8.

Peder trodde ikke sine egne øyne da han leste dommen og følte et akutt behov for øl da han kom til slutningen. Han styrtet av gårde til butikken og rakk å plukke med seg noen flasker før ølsalget stengte. Da han kom frem til kassene, skjønnte han imidlertid at køen var for lang til at han ville rekke frem før kl. 2000. Han brøytet seg derfor inn mellom to kunder, slang en 500-kroneseddel på rullebåndet og sa følgende til ekspeditøren: «Her er 500 kroner for seks øl. Tro meg, jeg trenger dem.» Deretter gikk han ut av butikklokalet uten at noen rakk å si eller gjøre noe mer. Det

var på det rene at pengene han hadde lagt på rullebåndet, var tilstrekkelige til å dekke det ølflaskene kostet.

To uker senere fikk Peder et brev fra politiet. I brevet sto det at butikken hadde anmeldt Peder for overtredelse av straffeloven § 321 om tyveri. En av butikkundene hadde dessuten anmeldt ham for overtredelse av straffeloven § 352, siden hennes mobiltelefon falt i gulvet og knuste da Peder brøytet seg frem. En ny mobiltelefon av samme type ville koste 12 990 kroner. Dersom Peder hadde noen bemerkninger til dette, måtte han sende inn dem innen to uker.

Drøft og avgjør de sivilprosessuelle og strafferettslige spørsmål som oppgaven reiser. Gyldigheten av covid-19-forskriften § 4 første ledd skal ikke drøftes. Det skal legges til grunn at Peder er omfattet av reglene om innreisekarantene, at ingen av unntakene fra karanteneplikten kommer til anvendelse og at det svenske innreiseforbudet fremdeles gjelder.

Domssitatene er hentet fra Oslo tingretts dom i det såkalte "hyttesøksmålet". Dommen er tilgjengelig på Lovdata (TOSLO-2020-176591), men det er ikke nødvendig å lese den for å besvare oppgaven. Dommen er for øvrig ikke rettskraftig.

Oslo, våren 2021

Sverre Blandhol

Faglig eksamensleder

